

Asia: VN/335/2019-OM-118

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua vesilain muutosta koskevaan hallituksen esitykseen.

Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että voimassa oleva vesilaki on sallinut kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrittämisen vain, jos sellainen on ollut jo lupaan sisällytetty.

Nollavelvoitelaitoksiin (vanhat vesivoimalaitokset, joiden luissa ei ole kalatalousvelvoitteita) ei ole voitu jälkikäteen lisätä uusia kalatalousvelvoitteita ilman hyvin poikkeuksellisia edellytyksiä.

Luvanhaltijan oikeussuoja ja lupien pysyvyys ovat siten olleet erittäin vahvoja.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että hallituksen esitys vesilain muuttamiseksi on ymmärrettävä.

Esitys vastaa vaelluskalakantojen elvyttämisen kansallisiin tavoitteisiin, EU:n vesipuitedirektiivin velvoitteisiin sekä EU:n ennallistamisasetuksen edellyttämiin toimiin virtavesien ekologisen tilan parantamiseksi. Hallituksen esitys korjaa pitkään tunnistetun sääntelyongelman.

Nollavelvoitelaitosten osalta lupaehtojen päivittäminen on ollut käytännössä vaikeaa, vaikka niiden aiheuttamat vaellusesteet ovat edelleen merkittävä tekijä vesistöjen ekologisen tilan heikkoudessa.

Vesilain uudistuksessa vesilakiin lisätään kokonaan uusi pykälä, jonka perusteella vesivoimalaitoksen lupaan voidaan määrätä uusi kalatalousvelvoite, kalatalousmaksu tai niiden yhdistelmä, vaikka niitä ei aiemmin olisi ollut. Tämä koskee nimenomaan nollavelvoitelaitoksia riippumatta siitä, milloin lupa on myönnetty (myös 1800–1900-lukujen luvat).

Suomessa kunnat omistavat (energiayhtiöidensä kautta) 34 vesivoimalaitosta, joista 12 on nollavelvoitelaitoksia. Vesilainmuutoksen vaikutus kuntiin on arviolta kalateiden rakentamisen osalta 10–15 miljoonaa euroa kertaluonteisesti (jakautuen useille vuosille) ja vuotuinen tuotannon

menetys arviolta n. 170 000 €/vuosi koko kuntakentässä. Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, ettei kunnille aiheudu lakimuutoksesta uusia lakisääteisiä tehtäviä taikka rahoitusvastuuta. Vaikutukset kulkevat energiayhtiöiden tuloksen kautta ja vaikuttaen epäsuorasti osinkovirtaan tai energiahintoihin.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että Keski-Pohjanmaan joet, kuten Perhonjoki, Lestijoki ja Vetelinjoki ovat historiallisia vaelluskalavesiä, joissa rakenteelliset esteet ovat edelleen keskeinen syy lohi- ja meritaimenkantojen heikkoon tilaan. Uusi lainsäädäntö mahdollistaa kalatalousvelvoitteiden asettamisen myös vanhoihin vesivoimaloihin, mikä voi edistää vaellusreittien jatkuvuutta, jokiekosysteemien luonnontilaa ja kansallisten strategioiden toteutumista (mm. kalatiestrategia, lohi–meritaimenstrategia). Kalakantojen elpyminen parantaa jokien virkistyskalastusmahdollisuuksia, tukee luontomatkailua ja vahvistaa alueellista elinvoimaa pitkällä aikavälillä.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tätä muutosta maakunnan vesienhoidon ja luonnon monimuotoisuuden kannalta myönteisenä. Uudistuksen haasteena on se, että mahdolliset velvoitteet, kuten kalatie tai luonnonmukainen ohitusuoma, alasvaellusrakenteet, kalatalousmaksu, istutus- tai kunnostusvelvoite voidaan määrätä luvanhaltijan tahdosta riippumatta. Uudet velvoitteet voivat tarkoittaa investointeja (kalatiet, ohitusuomat), vuosittaisia käyttökustannuksia ja pientä sähköntuotannon vähenemää. Tästä seuraa se, että pienet vesivoimalat joutuvat tilanteeseen, jossa asetettavien velvoitteiden seurauksena taloudelliset edellytykset vesivoimalan toiminnan jatkamiselle kyseenalaistuvat ja yritystoiminta vaikeutuu huomattavasti tai päättyy asetettavien velvoitteiden seurauksena. Toisaalta taloudelliset vaikutukset ovat vähäiset ja sähköntuotannon vähenemä vastaa 0,02 % Suomen sähköntuotannosta. Vaikutus sähkön hintaan on käytännössä merkityksetön.

Keski-Pohjanmaalla laitokset ovat pääosin pieniä, jolloin mahdolliset kalatiekustannukset ovat yrityksille merkittäviä. Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että valtion tuki, kohtuuttomien kustannusten kieltä sekä valtion mahdollinen korvausvelvollisuus ovat alueen toimijoille välttämättömiä turvamekanismeja. Kohtuuttomia kustannuksia ei toimijoille saa määrätä. Jos asetettava velvoite olennaisesti vähentää vesivoimasta saatavaa hyötyä, valtio on velvollinen maksamaan korvauksen. Energiahuollon merkitys, säätökyky ja huoltovarmuus on otettava huomioon lupaharkinnassa. Fingridin lausuntomenettely on tärkeä ja turvaa sen, että mahdolliset muutokset eivät vaaranna energian huoltovarmuutta tai jakeluverkon toimintaa. Siten Keski-Pohjanmaan liitto korostaa, että valtion tulisi varmistaa riittävä rahoitus kalataloustoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen, jotta pienet kunnalliset yhtiöt eivät joudu kohtuuttomaan asemaan.

Yhteenvedona Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että valmisteltu hallituksen esitys vesilain muuttamisesta murtaa ensimmäistä kertaa vesilupien ”koskemattomuuden” nollavelvoitelaitoksissa ja mahdollistaa kalatalousvelvoitteiden asettamisen ympäristötavoitteiden nimissä – kuitenkin vaarantamatta kohtuuttomasti elinkeinotoimintaa, kuntataloutta tai energiahuoltoa.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Kiviniemi Reijo
Keski-Pohjanmaan liitto